

hoc autem videtur absurdum, et contra textum apertum in l. un. ff. « Apud eum, a quo appellatur, aliam causam agere, » etc. illis verbis: « Nec utetur (appellans) hoc prætextu, quasi apud offensum iudicem non debeat experiri: cum possit denuo provocare. »

219. — Illud est in confesso, quod iudex ordinarius, a quo in alia causa appellatum fuit, non possit recusari in crimine manifesto. Patet enim istud ex c. *Proposuit*. 24. h. t. ubi pontifex desuper consultus, respondit in hæc verba: « Licet pro illa appellatione non minus teneatur in aliis, super quibus appellatum non est, respondere: iudex tamen, a quo appellatur (quia illi omnino suspectus est) cum non debeat ad respondendum super aliis compellere: nisi pro crimine adeo gravi, et manifesto, quod ipso actu merito sit dammandus. » Ratio hujus est, quia in notoriis non est locus recusationi, sicut nec appellationi: nam appellatio, et recusatio æquiparantur, c. *Super eo*. 12. h. t.

220. *Appellatio non habet effectum suspensivum in iis, quæ tendunt duntaxat ad faciliorem causæ exitum.* — Fallit quarto regula memorata, atque appellatio non habet effectum suspensivum in iis, quæ tendunt ad favorem, seu faciliorem causæ appellationis exitum; dummodo iudex a quo absteineat a cognitione ipsius causæ appellationis. Ita Abbas, c. *Cum teneamur*. 17. n. 1. et Barbosa, ibid. n. 3. h. t.; Maranta, part. VI. *Speculi aurei*. tit. de *Appellatione*. num. 194; Seaccia, ubi supra, quæst. 3. n. 20; Sannig, h. t. cap. VIII. n. 2. et alii. Idque clare desumitur ex cit. c. *Cum teneamur*. 17. h. t. ubi habetur, quod iudex a quo appellationis possit reformare possessionem, a qua appellans pendente appellatione fuerat turbatus, sive dejectus. Concordat textus in c. *Ex litteris*. juncta Glossa *ŷ. Distinctius interdixit de Matrimon. contracto contra interdict.* ubi dicitur, quod licet iudex deferat appellationi, nihilominus interdicare possit, ne appellans faciat id, propter quod appellavit, v. g. ne appellans a valore matrimonii nubat alteri, donec causa ipsius matrimonii debitum finem sortiatur.

221. *Sicut et in nonnullis aliis casibus.* — Præter hos casus, in quibus appellatio non sortitur effectum suspensivum, plures alii adducuntur a Barbosa, in c. *Ut debitus*. 59. n. 15. de *Appellat.* allegantes alios doctores. Sic quippe fit, ac proinde non obstante appellatione proceditur ad executionem sen-

tentiæ, in causa dotis, in causa mercedis, in alimentis futuris (secus, in alimentis jam decursis ante litem motam) item in causis piis, atque in illis causis, quæ celeritatem requirunt: prout ulterius deducit citatus Barbosa, probatque, in ipsis non dari appellationem in ordine ad effectum suspensivum. Et hæc procedunt de appellatione a sententia definitiva: nunc ulterius.

222. *Appellatio a sententia interlocutoria, vel gravamine, habet effectum suspensivum respectu illius articuli, etc., a quo appellatur.* — Quæritur III. An pariter appellatio a sententia interlocutoria, vel gravamine, habeat effectum suspensivum? Resp. I. Etiam appellatio a sententia interlocutoria, vel gravamine, sortitur effectum suspensivum, saltem respectu illius articuli, sive gravaminis, super quo appellatum fuit: dummodo istud per iudicem a quo postea non revocetur. Ita patet ex c. *Si a iudice*. h. t. in 6. Generaliter enim « appellatione interposita medio tempore nihil novari debet; ut dicitur: l. un. ff. « Nihil novari appellat. interposit. »

223. *An si appelletur super incidenti solum, possit iudex a quo procedere in causa principali?* — Additur notanter, « dummodo istud (videlicet gravamen per sententiam interlocutoriam illatum) per iudicem a quo postea non revocetur: » nam quod iudex a quo posuit istud revocare, et tunc in causa procedere, non obstante facta appellatione, patet ex c. *Cum cessante*. 60. h. t. et amplius dicitur infra n. 229. additur ulterius, « saltem respectu illius articuli, etc. » Nam controversia non modica est, an si appelletur super incidenti solum, possit iudex a quo procedere in causa principali.

224. *Quando sine incidenti illo potest causa principaliter expediri nequit iudex a quo in ea procedere.* — Et quidem satis convenit inter doctores, quod, quando appellatur super aliquo articulo, sive quæstione incidenti, vel gravamine tali, sine quo causa principalis expediri nequit: tunc iudex a quo superedere debeat non tantum a cognitione illius quæstionis incidentis, super qua appellatum fuit, sed etiam a cognitione ipsius causæ principalis. Ita siquidem habetur expressum c. *Super eo*. 10. h. t. verbis illis: « Si de aliqua exceptione quæstio oriatur, et exinde appellationem fieri contingat, eidem exceptioni erit merito superdendum: et si principalis causa sine illa terminari non poterit, ei nihilominus supersedeatur. » Concordat

in simili c. *Dator*. 5. et c. *Causam quæ inter. 7. Qui filii sint legitim.* Ubi si incidat quæstio spiritualis, v. g. super valore matrimonii, ac legitimate prolis, hæc ad iudicium Ecclesiæ remissa, interim quiescit causa petitionis hæreditatis coram iudice sæculari intentata: quia nimirum hæc sine illa decidi non potest. Concordant dicta superius tit. X. de *Ordine cognitionum*, n. 13. et n. 30. ac seqq.

225. *Alias id fieri posse, censent nonnulli; et horum fundamentum.* Non vero pariter appellatio ab interlocutoria, vel articulo quodam incidente, sine quo tamen causa principalis terminari potest, suspendat jurisdictionem iudicis a quo in totum, variant doctores. Negat Zæsius h. t. n. 27. et Pirhing, n. 178. id probantes ex cit. *Super eo*. 10. h. t. ubi dicitur: « Et si principalis causa sine illa terminari non poterit, ei nihilominus supersedeatur: » ergo, argumento a sensu contrario desumpto (inquiunt) si sine illa causa incidente, v. g. exceptione aliqua, a qua appellatum exiit, potest terminari, seu decidi causa principalis, non est necesse, ut per iudicem a quo huic supersedeatur. Accedit, quod appellatio in una causa non impediatur, quominus iudex a quo (nisi recusetur ut suspectus) possit iudicare in alia causa, c. *Ad hæc*. 6. et c. *Proposuit*. 24. h. t. estque paulo superius dictum. Atqui in proposito videntur esse duæ causæ, cum causa principalis uti supponitur) possit terminari sine altera incidenti: puta, si appelletur ratione contumaciæ, postulando, ut propter eam pars litigans condemnetur in expensis: vel si appelletur ab exceptione compensationis, aut hujusmodi; ergo.

226. *Opposita sententia est retinenda.* — Oppositam sententiam, ac in praxi merito retinendam, videlicet iudicem a quo tunc non posse procedere in causa principali, tenet Glossa cit. c. *Super eo*. 10. *ŷ. Terminari.* et Abbas, ibid. n. 4. et seqq. h. t. hanc opinionem appellans communem, eamque probans ex c. *Si a iudice*, etc. *Non solum*. h. t. in 6. Accedit, quod durum sit, eundem litigantem arctari ad comparandum in eadem causa coram diversis Iudicibus, contra illud vulgatum: « Causæ contentiæ non debet dividi: » ut dicitur l. *Nullum*, juncto Summario, et doctoribus ibid. c. de *Juricis*, et c. *Dispendia*. 3. de *Rescript.* in 6.

227. *Solvuntur rationes prioris sententiæ.* — Neque multum urgent rationes in oppositum

n. 225. allatæ. Nam imprimis argumentum a sensu contrario non procedit, quando exinde resultat iurium correctio; prout uberius dictum est supra lib. I. tit. II. de *Constitutionibus*. § 16. n. 406. et 408. Talis autem correctio iurium, puta de continentia causæ non dividenda, accideret juxta contrariam sententiam. Deinde in isto casu non duæ, sed una duntaxat causa, saltem principalis, foret; quamvis huic accessorie adjungatur altera incidens: unde negatur assumptum confirmationis.

228. *Iudex a quo nequit revocare sententiam definitivam valide prolatam.* — Quæritur IV. Utrum post interpositam appellationem iudex a quo possit revocare sententiam a se latam? Resp. distinguendo inter sententiam definitivam, et interlocutoriam. Et quidem loquendo de sententia definitiva, conveniunt doctores, quod eam semel valide prolatam iudex a quo revocare nequeat: siquidem sententia definitiva imponit finem controversiæ; ut patet ex definitione ipsius; ac proinde ea semel valide lata, desinit quis esse iudex in tali causa. « Semel enim sive male, sive bene, officio functus est, » prout dicitur l. *Judex*. ff. de *Re judicat.* Concordat textus c. *In litteris*. 9. de *Offic. delegat.* junctis dictis supra « semel valide prolatam, » etc. Nam quod iudex ordinarius possit reformare sententiam suam invalide prolatam, seu de jure nullam, jam dictum est cit. tit. præc. n. 36. et 37. et amplius supra h. t., § 1, n. 28. 29. et seqq. Ibi videatur.

229. *Potest tamen revocare sententiam interlocutoriam, vel gravamen, ac deinde in causa principali libere procedere.* — Loquendo e contra de sententia interlocutoria, certum est, quod iudex a quo, si ita expedire viderit, possit eandem revocare, seu reformare; atque sublato gravamine, per ipsam parti appellanti illato, in causa libere procedere. Ita quippe expresse habetur decisum in concilio generali (hoc est, Lateranensi, celebrato sub Innocentio III.) atque refertur c. *Cum cessante*. 60. h. t. illis verbis: « Cum cessante causa, cesset effectus: Statuimus, ut sive iudex ordinarius, sive delegatus aliquid comminando, vel interloquendo protulerit, quo executioni mandato alter litigantium gravaretur: et sano usus consilio ab hujusmodi interlocutionis, vel comminationis effectu destiterit, libere in causæ cognitione procedat: non obstante, si a tali comminatione vel interlocutione fuerit appellatum, dum-

modo non sit ex alia causa suspectus : ne processus negotii frivolis occasionibus retardetur. » Hæc ibi : Concordant dicta superius tit. præced. § 1. n. 33. 34. et seqq. ubi additur, rationem disparitatis inter hanc, et priorem partem esse, quod per prolationem sententiæ interlocutoriæ nondum quis desinat esse iudex in tali causa, sicuti per sententiam diffinitivam, quæ terminat totam causam.

§ VIII.

DE EFFECTU DEVOLUTIVO APPELLATIONUM : UBI ET DE TRANSPORTATIONE ACTORUM, AC DECRETO SAC. CONGREGATIONIS CIRCA MATERIAM APPELLATIONUM.

230. *Appellatio parit etiam effectum devolutivum; et quomodo?* — Quæritur I. Quid sentiendum sit de effectu devolutivo appellationis? Resp. I. Certum est, quod appellatio legitime interposita pariat etiam effectum devolutivum : ita videlicet, iudex *ad quem* non solum de justitia appellationis, sed etiam de meritis causæ cognoscere valeat. Patet istud ex c. *Dilectis filiis*. 53. h. t. et c. *Ut debitus*. 59. eod. cum similibus. Concordant dicta superius § præced. n. 203.

231. *Quando appellatur a diffinitiva iudex ad quem debet judicare, ac pronuntiare; Bene iudicatum, male appellatum; aut e contra.* — Resp. II. Quando appellatur a diffinitiva, tunc iudex *ad quem*, utpote cognoscens de meritis causæ, debet judicare, an bene vel male fuerit iudicatum : et si quidem bene, confirmabit priorem sententiam, pronuntiando, quod sit « Bene iudicatum, male appellatum; » sin autem male, cassabit illam priorem sententiam, pronuntiando, « Bene appellatum, male iudicatum : » neque licebit eidem causam ad iudicem *a quo* ullatenus remittere, sed tenetur eam propria sententia terminare. Ita Glossa c. *Ut debitus*. §. *Alioquin*. h. t. idque patet ex l. *Eos qui*. c. h. t. can. ult. § *Ab eo a sem.* 2. quæst. 6.

232. *Vel priorem sententiam reformare, ei aliquid addendo, aut detrahendo, etc.* — Poterit etiam iudex *ad quem*, si ita iudicaverit, priorem sententiam plura capitula continentem reformare, eidem aliquid addendo, vel quid detrahendo ab ea; aut ipsam ex una parte cassando, ex altera confirmando, secundum quod justum fuerit; ut c. *Raynutius*. et c. *Raynaldus de Testament.* ac notat Glossa cit. c. *Ut debitus*. §. *Alioquin*. h. t.

233. *Tunc devolvuntur ad iudicem ad quem, tam causa principalis, quam ejus accessoria, et consequentia.* — Resp. III. Insuper quando appellatur a diffinitiva, non solum causa principalis, sed etiam ejus accessoria, ipsamque consequentia devolvuntur ad iudicem appellationis, seu iudicem *ad quem*. Ita desumitur ex cit. c. *Dilectis filiis*. 53. h. t. ubi Summarium, et Abbas, n. 1. et Barbosa, in *Collectan.* n. 1. citans alios, sic habet : « Per appellationem legitime interpositam, principale cum accessoriis ad iudicem appellationis, deferitur. » Et merito : nam idem juris debet esse in accessorio, quod in principali; prout multipliciter probat Glossa ibid. §. *Principale*.; Pirhing, h. t. n. 238.

234. *Utrum appellatio ab interlocutoria, vel gravamine, devolvat causam principalem ad superiorem iudicem est distinguendum. Devolvit si pronuntiat esse legitima.* — Resp. IV. Loquendo nunc de appellatione ab interlocutoria, vel gravamine, num etiam hæc causam principalem devolvat ad superiorem iudicem, est distinguendum. Nam imprimis iudex *ad quem* debet cognoscere de ipsamet appellatione, an sit legitima, atque ex rationabili causa proveniens, nec ne : et si quidem cognoscat, atque pronuntiet, bene esse appellatum, tota causa, ejusque cognitio ad ipsum devolvitur; neque tunc is causam remittere debet ad iudicem *a quo*, sed ipsemet de causa principali cognoscere, eamque definire. Textus est in c. *Ut debitus*. 59. h. t. ibi : « Alioquin ipse procedet; » id est, iudex appellationis ab interlocutoria, vel gravamine, cognoscens ex rationabili causa fuisse appellatum : ac notat Glossa ibid. §. *Alioquin*. Pirhing, h. t. n. 237. et alii.

235. *Sin minus, tunc iudex ad quem tenetur remittere causam principalem iudici a quo.* — Quod si vero iudex *ad quem* pronuntiaverit, appellationem ejusmodi, non fuisse legitimam, sed frivolam, ac minus rationabilem : tunc iudex *ad quem* tenetur causam principalem remittere iudici *a quo*; simul tamen frivole appellanti in expensis alteri parti condemnare. Textus est in cit. c. *Ut debitus*. 59. h. t. ita loquens : « Cum autem quis ante sententiam ex rationabili causa putaverit appellandum, coram eodem iudice causa probabili appellationis exposita, tali videlicet, quæ si foret probata, deberet legitima reputari, superior de appellatione cognoscat. Et si minus rationabiliter eum appellasse constituerit (puta, quia appellans non probavit alle-

gatam causam) illum ad inferiorem remittat, et in expensis alteri parti condemnet : Alioquin ipse procedet, » etc. Concordat textus expressus in c. *Cum appellationibus*. § 1. h. t. in 6. junctis dictis supra n. 131.

236. *Dummodo iudex a quo non detulerit appellati.* — Intellige tamen istud, dummodo iudex *a quo* non detulerit appellati. Nam deferendo appellati, puta, concedendo apostolos dimissorios, vel reverentiales, censetur iudex *a quo* abdicasse a se omnem jurisdictionem quoad causam illam : ita ut tota causa (haud obstante, quod appellatio cæteroin fuerit frustratoria, et frivola) ad iudicem *ad quem* devolvatur, atque in hujus potestatem decisio ejusdem causæ transferatur; proindeque iudex appellationis non tenetur causam illam remittere ad iudicem *a quo*. Textus est expressus in cit. Clem. *Cum appellationibus*. § *Si vero*. h. t. illis verbis : « Si vero iudex admittat, licet tam appellatio (minus legitima) quam ipsius iudicis delatio a superiore valeant refutari : quia tamen iudex ipse, quantum in se fuit, a se jurisdictionem abdicavit eandem, appellati deferens minus juste, totius causæ decisio in superioris est potestatem transfusa; nec est illi causa de necessitate ulterius remittenda, » etc. Hæc ibi.

237. *Quamvis etiam tunc iudex ad quem possit eam emittere.* — Additur notanter in relato textu : « nec illi causa de necessitate ulterius remittenda. » Quia, si iudex ille superior sponte velit, bene poterit eam remittere ad iudicem *a quo*; uti notat Glossa ibid. §. *Remittenda*. Non enim superior tenetur de necessitate appellationem frivolam recipere, quantumcunque iudex *a quo* voluerit a se abdicare jurisdictionem, frivole illi appellati deferendo; cum hujus culpa, vel imperitia, alteri nolenti præjudicare non possit, nec debeat. Ancharanus ad cit. c. *Cum appellationibus*. n. 2. h. t. in 6. Id ipsum probant præcedentia verba allegati textus, ibi : « Licet tam appellatio, quam ipsius iudicis delatio a superiore valeant refutari. »

238. *Executio sententiæ in causa appellationis, an spectet ad iudicem ad quem, vel a quo? non conveniunt doctores.* — Quæritur II. Utrum executio sententiæ in causa appellationis spectet ad iudicem *ad quem*, vel *a quo*? Resp. I. Licet in resolutione hujus quæstionis doctores non undequaque conveniant; communior tamen, et magis recepta opinio tenet, quod iudex *ad quem*, qui vel in tribus con-

formibus, vel alias in causa appellationis ultimam tulit sententiam, eandem mandat executioni. Ita Glossa in c. *Pastoralis*. § *Præterea*. §. *Discussa. de Offic. delegat.* referens simul contrariam quorundam opinionem. Bartolus, l. *A divo Pio*. n. 15. ff. *de Re judicat.* Sigism. Scaccia, quæst. 11. *de Appellat.* n. 162. citans alios; atque asserens, hanc Bartoli opinionem sequi doctores communiter; Gailus, lib. I. *Pratic.* observat. 113. n. 14. hanc appellans receptam, et communem doctorum opinionem : quamvis oppositum teneat Glossa c. *Cum in Ecclesia*. 38. §. *Alioquin*. h. t. ubi pro regula ponit, quod iudex appellationis, qui confirmat sententiam priorem, non debeat ipsam mandare executioni. Quod tradit Abbas, ibid. n. 8. et in c. *Pastoralis*. § *Præterea*. n. 6. et Felinus, n. 14. concl. 2. *de Offic. delegat.* istud tenentes saltem in eo casu, quo iudex appellationis nihil addidit, vel detraxit de priori sententia : sed motus isdem rationibus solum pronuntiavit, « Bene iudicatum, male appellatum. » Atque ex his patet prior pars conclusionis, nempe doctores in resolutione hujus quæstionis non undequaque convenire.

239. *Communior sententia tenet, eam spectare ad iudicem ad quem.* — Altera pars desumitur ex c. *Dilectis filiis*. 55. h. t. ubi dicitur, per legitimam appellationem deferri ad iudicem superiorem principale negotium cum accessoriis : atqui inter accessoria connumeratur executio sententiæ; ergo. Concordat textus in l. *Præcipimus*. § *In his autem*. c. h. t. ubi officiales iudicum appellationis jubentur exequi sententias in causa appellationis latas, illis verbis : « Officiis videlicet eorum exequentibus iudicata. » Simile quid habetur l. ult. § fin. c. *de Judiciis*. Accedit ratio, quia, quando in causa appellationis prior sententia fuit confirmata, tunc agitur ad executionem ex sententia confirmante (quæ est sententia iudicis *ad quem*) non vero ex sententia confirmata, seu iudicis *a quo*, utpote per appellationem suspensa. Quod si vero prior sententia iudicis *a quo* per iudicem superiorem reformata, seu cassata fuit, hoc ipso iudex *a quo* ad ejus executionem procedere nequit.

240. *Limitatur hæc sententia, quando iudex a quo dedit apostolos refutatorios, et appellatio pronuntiat frivola.* — Resp. II. Patitur nihilominus data conclusio nonnullas limitationes. Et primo quidem, quando iudex *a quo* dedit appellanti apostolos refutatorios, allegata justa causa, cur non deferat appella-